

Innst. O. nr. 59

(2004-2005)

Innstilling til Odelstinget frå familie-, kultur- og administrasjonskomiteen

Ot.prp. nr. 42 (2004-2005)

Innstilling frå familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringar i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn m.m.

Til Odelstinget

1. SAMANDRAG

1.1 Innleiing med samandrag

1.1.1 Hovudinnhaldet i proposisjonen

Kultur- og kyrkjedepartementet legg i proposisjonen fram forslag til lov om endringar i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn. Formålet med stadnamnloven er å ta vare på stadnamn som kulturminne, gi dei ei praktisk og tenleg skriftform og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna. Gjeldande lov har vist seg å vere både uklar og lite formålstenleg på fleire punkt, tidkrevjande å praktisere, og det har mangla ein del viktige føresegner. Formålet med lovendingane er såleis både å forenkle saksbehandlinga og å gi klarare og meir høvelege og funksjonelle føresegner.

Det er foreslått endringar på desse områda:

- ny formålsparagraf
- fleire definisjonar av sentrale omgrep i loven
- nye reglar om namnsetjing
- ny regel om gjenopptaking av saker
- reglane for fastsetjing av skrivemåte
- reglane om fleirspråklege namn
- reglane om bruk av stadnamn
- klagereglane
- gebyr for informasjon frå Sentralt stadnamnregister (SSR)

1.1.2 Samandrag

I kap. 2 i proposisjonen om generelle problemstillingar blir spørsmålet om kva for rolle det offentlege skal ha i arbeidet med stadnamn, drøfta. Den enkeltføresegna som har ført til flest klagesaker, spørsmålet om bruk av bunden eller ubunden form, blir foreslått mjuka opp og endra i retning av tidlegare føresegner. Innsamling av stadnamn og normering av kvenske namn blir også teke opp. I kap. 3 blir det foreslått at ein formålsparagraf skal takast inn, og kap. 4 inneheld definisjonar av viktige omgrep i loven. Forslag til ein ny paragraf om namnevern og namnsetjing er omtala i kap. 5. Kap. 6 og 7 omhandlar reglar om saksbehandlinga. Kap. 6 konkluderer med at det skal takast utgangspunkt i den lokale talemålsforma når skriftforma skal fastsetjast, og at primærfunksjonen for namnet skal vere retningsgivande for skrivemåten i dei andre funksjonane. I kap. 7 er det foreslått reglar for korleis skrivemåten skal fastsetjast, og det er særleg her at forenklingane i saksbehandlinga kjem inn. Kap. 9 tek for seg særskilde reglar for gards- og bruksnamn. Kap. 10 tek opp bruken av stadnamn, og det er fastsett at offentlege organ skal nytte vedtekne skriftformer av eige tiltak, og at samiske og kvenske stadnamn som blir nytta av folk på staden, skal brukast av det offentlege. Folk som bur fast på staden, omfattar også dei som har næringsmessig tilknytning til staden over lengre tid. Klagerreglane er omtala i kap. 11, og det er der fastsett kven som er adressat for ulike klager. Kap. 12 tek for seg ymse andre problemstillingar, som stadnamnkonsulentane, gebyr for informasjon frå stadnamnregisteret, unntak frå loven og forskrifter. Forholdet til internasjonale konvensjonar og avtalar er omtala i kap. 13 og økonomiske og administrative konsekvensar i kap. 14. Merknader til dei enkelte paragrafane er tekne inn i kap. 15.

1.2 Generelle problemstillingar

Stadnamn kom gjennom den tidlege innsamlinga og tolkinga av namna til å spele ei rolle i nasjonsbygginga fordi dei var ein del av den norske kulturskat-ten.

Det kan likevel spørjast om det er ei oppgåve for det offentlege å gi reglar om korleis namn på privat eigedom skal skrivast, og å gjere vedtak om skrivemåten.

Departementet vil understreke kor viktig det er å ta vare på den delen av kulturarven som stadnamna utgjer, ikkje berre som grunnlagsmateriale for kultur- og busetjingshistorisk granskning, men også ved å gi stadnamn ein formålstenleg skrivemåte på kart, skilt, i register og i andre offentlege samanhengar.

Gjennom åra har det vore mykje diskusjon om skrivemåten av stadnamn i offentleg bruk. Synspunkta har variert frå ønsket om ein mest mogleg dialekt-nær skrivemåte til argumentasjon for skrivemåtar som ligg nær opp til skriftspråket, og det er forskjellige meiningar om kva for uttaleform som skulle vere utslagsgivande. Det er ulike årsaker til at synspunkta varierer så mykje, som ulik vektlegging av eigenska-par knytte til skriftformene: identitetsskapande element, det praktiske og formålstenlege, ulike syn på kva som kjenneteiknar stadnamn som kulturminne mv.

Innsamling av stadnamn

Opp gjennom åra er det samla inn mange stadnamn, men det finst inga oversikt over desse samlingane. Før behovet for innsamling kan vurderast, trengst det ei oversikt over stadnamn som alt er samla inn. I kulturmeldinga (St.meld. nr. 48 (2002-2003)) konkluderer departementet med at behovet for innsamling og organisering av stadnamnarbeidet i det heile må greiast ut nærare. Det vil bli vurdert om det nye kompetansesenteret for språk kan koordinere desse oppgåvene når det er på plass.

Bunden eller ubunden form

Eit spørsmål som har fått stor merksemd, er bruken av bunden eller ubunden form. Frå stadnamnloven tok til å gjelde, har om lag 25 pst. av klagesakene dreia seg om eit stadnamn skal skrivast i bunden eller ubunden form; særleg gjeld dette bruksnamn. Dette er i dag regulert i forskrift der det er fastsett at grammatisk kjønn, eintals- eller fleirtalsform og bunden eller ubunden form som hovudregel skal rette seg etter målføret. Regelen har vore praktisert svært strengt, og det er grunn til å tru at ei oppmjuking av regelverket på dette punktet ville spare systemet for mange klagesaker som ikkje er viktige for namneverket.

Departementet meiner at føresegna om bunden eller ubunden form er for kategorisk formulert og slik

gir rom for ei rigorøs tolking det ikkje er tungtvegan- de grunnar til å halde oppe.

Departementet har vurdert om dette bør regule- rast i loven, sidan denne problemstillinga fører til såpass mange klager, men har kome til at det er ei pro- blemstilling av teknisk karakter, og at det derfor er naturleg at ho framleis blir regulert i forskrifta. Det er likevel nødvendig med ei presisering, slik at dette kjem klart til uttrykk: bunden form skal gjennom- førast i alle naturnamn dersom den bundne forma er i levande bruk i talemålet.

Finsk og kvensk

Departementet er samd i at dei skogfinske stad- namna ikkje skal følgje finske rettskrivingsprinsipp, og legg ikkje opp til endring i den praksis som hittil har vore følgt, dvs. at desse namna kan tilpassast nor- ske rettskrivingsprinsipp. Når det gjeld om kvensk kan sjåast som eit eige språk og ikkje som ein finsk dialekt, er saka no til behandling i departementet. Om kvensk skal reknast som ein finsk dialekt eller eit eige språk, er ikkje avgjerande for endringane i stad- namnloven.

1.3 Formål og verkeområde

Departementet legg fram forslag om ein ny § 1 som skal regulere både formålet med loven, verke- området og reglar for når loven gjeld. Årsaka til at departementet foreslår å ta inn ein formålsparagraf, er at loven skal brukast av alle nivå i offentleg for- valtning. Formålsparagrafen skal gi uttrykk for inten- sjonen og verkeområdet og vil kunne hjelpe brukara- ne til betre å forstå kva det skal leggast vekt på i saksbehandlinga.

Departementet meiner at det geografiske verke- området for loven ikkje skal endrast. Omsynet til for- holdet til utanlandske styresmakter og internasjonale avtalar inneber at loven ikkje kan gjerast gjeldande for Svalbard, Jan Mayen og dei norske bilanda, den norske kontinentalsokkelen og Noregs økonomiske sone.

1.4 Reglar om namnevern og namnsetjing

1.4.1 Forslag i høyringsnotatet

Departementet foreslo i høyringsnotatet ei føre- segn om namnevern og namnsetjing som ny § 3. For- målet med dei nye reglane er å ta vare på eksisterande namnetradisjonar og samtidig sikre at gamle namn ikkje urettmessig blir brukte i kommersiell verk- semd, t.d. ved at eit kjent namn blir brukt på ein ny stad som ikkje har tilknytning til det opphavlege nam- neobjektet, t.d. for å auke marknadsverdien til den nye staden. Elles må det visast varsemd ved bruks- namn med omsyn til eigarens/festarens ønske og rettar.

1.4.2 Departementets vurdering og forslag

Etter departementets syn er det usikkert om mangelen på reglar om namnevern og namnsetjing i praksis utgjer ein trussel mot stadnamn som kulturminne eller på annan måte er eit problem av noko omfang. Det er likevel eit samrøystes ønske frå det namnefaglege miljøet.

1.5 Reglar om skrivemåten

1.5.1 Forslag i høyringsnotatet

I § 4 første ledd er det foreslått at det ved fastsetjing av skrivemåten skal takast utgangspunkt i den lokale talemålsforma av namnet. Mange faktorar må vurderast når skrivemåten for eit stadnamn skal fastsetjast.

Desse momenta er særleg viktige i normeringsarbeidet:

- uttale på staden gjennom tidene der denne er kjend
- noverande og tidlegare skriftformer i offentleg bruk
- ei eller fleire skriftformer for same namn på same lokalitet/namneobjekt gjennom tidene
- kva for omsyn det skal leggjast mest vekt på

I § 4 andre ledd er det foreslått at skrivemåten for namnet i primærfunksjonen skal vere retningsgivande for skrivemåten i dei andre funksjonane når namnet er brukt om fleire namneobjekt på same staden. Regelen må praktiserast med forstand slik at resultat ikkje blir urimelege, og det er naturleg å sjå dei ulike namneobjekta i samanheng i prosessen.

1.5.2 Departementets vurdering og forslag

Departementet er ikkje utan vidare samd i at lokal talemålsform som utgangspunkt for skrivemåte for eit stadnamn i bruk av det offentlege vil svekkje namnet som kulturminne, slik det vert hevda i nokre høyringsfråsegner. Kulturminneaspektet ved eit stadnamn er noko anna og meir enn ein bestemt uttale; det er namnet som heilskap, i konteksten, i språkleg utvikling, med tyding og innhald og bruk.

Departementet held fast ved å endre "den nedervde lokale uttalen" til "den lokale talemålsforma". Det skal takast utgangspunkt i den uttalen som har lengst tradisjon på staden når skriftform skal fastsetjast.

Det er vidare teke omsyn til at også skriftpåverka namneformer og nyare namneformer er ein del av norsk namnetradisjon, og i merknadene til § 4 andre ledd i lovendringsforslaget heiter det at når "skriftforma har vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, eller at det knyter seg sterke interesser til denne skriftforma, t.d. av økonomisk karakter", kan det vere særleg grunn til å fråvike gjeldande rettskrivingsprinsipp.

1.6 Saksbehandlingsreglar for fastsetjing av skrivemåte

1.6.1 Forslag i høyringsnotatet

I høyringsnotatet er det foreslått at reglar om fastsetjing av skrivemåten skal reguleras i § 5 og nærare reglar om saksbehandling blir fastsette i § 6. Saksgangen vil etter forslaget ikkje innehalde vesentleg færre ledd, men sjølve saksbehandlinga vil vere forenkla.

Kommunane skal fastsetje skrivemåte for namn på tettstader, grender, bydelar, gater, vegar, torg, bustadfelt mv., og namn som skal brukast som offisiell adresse.

Fylkeskommunen gjer vedtak om skrivemåte for namn på fylkeskommunale anlegg. Statens kartverk gjer vedtak om skrivemåten for andre stadnamn dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift, og for alle namn i statleg samanheng. Talet på vedtaksorgan blir etter dette redusert til kommune, fylkeskommune, Statens kartverk og dei som etter lov eller forskrift skal fastsetje skriftformer.

Forskjellane og dermed innsparingane vil etter framlegget liggje i

- at det blir færre vedtaksorgan, som også skal samordne saksbehandlinga
- at Statens kartverk skal vere vedtaksorgan i statleg samanheng
- at det til vanleg berre vil vere ei tilråding frå namnekonulentane
- at berre eigar/festar skal tilskrivast direkte
- at samlevedtak gjer at det ikkje må reisast namnesak for alle namn

1.6.2 Departementets vurdering og forslag

Det er semje om dei fleste føresegnene i forslaget til §§ 5 og 6. Usemja gjeld om synspunkta til eigar/festar skal tilleggjast særleg vekt når ønsket deira elles er innanfor rammene til regelverket. Departementet har forståing for innvendinga - det er viktig med vern av stadnamna som kulturminne - men vil likevel leggje til grunn at namn på privat eigedom ikkje berre er offentleg felleseige; dei er ofte svært viktige for eigaren og slekta hans både personleg og kulturelt. Departementet meiner vidare at når det er teke atterhald om at skrivemåten skal liggje innanfor regelverket, er kulturminneomsynet ivareteke.

1.7 Gjenopptaking

Gjeldande regelverk har ingen føresegner om gjenopptaking av saker. Når departementet i høyringsnotatet har foreslått å ta inn ein slik regel som ny § 7, er det for å gi ein enkel tilgang til ny behandling av ei sak dersom det kjem fram nye opplysningar som vil kunne påverke vedtaket. Regelen er ikkje meint som ein heimel for ny klageadgang. For at ei

sak skal kunne takast opp på nytt, må det vere klart at opplysningane som dannar grunnlag for gjenopptakinga, ikkje vart vurderte førre gongen saka var oppe.

1.8 Reglar om bruk av stadnamn

1.8.1 Forslag i høyringsnotatet

Erfaringa viser at mange offentlege organ ikkje tek i bruk dei fastsette skriftformene. I forslaget til ny § 9 første ledd er det derfor teke inn ei føresegn om at alle organ for stat, fylkeskommune, kommune og selskap som det offentlege eig fullt ut, av eige tiltak skal ta i bruk fastsette skriftformer.

Andre ledd inneheld elles særlege reglar for samiske og kvenske namn. I gjeldande reglar § 3 andre ledd (i lovendringsforslaget vidareført i § 9 andre ledd) er det fastsett at samiske og finske namn "som blir nytta blant folk på staden" til vanleg skal brukast av det offentlege. I høyringsnotatet er dette foreslått endra til "som blir nytta blant folk som bur fast på staden".

I utkastet er det vidare foreslått at det skal gjerast samtidig vedtak for parallellnamn på norsk, samisk og kvensk.

1.8.2 Departementets vurdering og forslag

Når det gjeld forslaget om samtidig behandling av parallellnamn på norsk, samisk og kvensk, viser høyringsfråsegnene at dette ikkje var vel gjennomtenkt, og føresegna er endra til at det skal reisast samtidig namnesak.

På bakgrunn av høyringsfråsegna er § 9 andre ledd endra. Samiske og kvenske stadnamn skal brukast av det offentlege dersom dei er nytta av folk som bur fast på staden, eller har næringsmessig tilknytning til han.

Forslaget om endring av finsk til kvensk gjeld for kvenske stadnamn i Nord-Noreg.

1.9 Reglar om klage

1.9.1 Forslag i høyringsnotatet

I høyringsnotatet er det foreslått fleire endringar i paragrafen, tidlegare § 8 no § 10. I første ledd er det foreslått at klager skal grunnigvast.

Departementet foreslo også i høyringsnotatet at lokale organisasjonar ikkje lenger skulle ha klagerett. Forslaget var eit av tiltaka som skulle få ned talet på klagesaker; ofte kan organisasjonane vere einaste klagar når alle andre er samde.

1.9.2 Departementets vurdering og forslag

Departementet er samd i at lokale organisasjonar med særleg tilknytning til stadnamnet også skal ha klagerett. Dette er ei naturleg følgje av retten til å ta opp namnesak. Har dei ikkje klagerett, vil det berre vere eigar/festar og det offentlege som kan klage, slik

fleire høyringsinstansar har peika på. Ved at lokale organisasjonar med særleg tilknytning til stadnamnet får klagerett, får innbyggjarane større innverknad over dei lokale stadnamna. Departementet foreslår derfor ei føresegn der klageretten er noko utvida i forhold til høyringsnotatet.

Forslaget om at klager skal grunnigvast, blir halde oppe. Dette vil sikre at dei synspunkta og merkna-dene klagaren har, blir vurderte av klageinstansen.

Departementet foreslår også ei klargjering av kven som skal behandle klager over feil bruk eller manglande bruk av vedteken skriftform, eller over at det ikkje blir gjort vedtak innan rimeleg tid etter at saka er ferdigbehandla.

1.10 Andre problemstillingar

1.10.1 Stadnamnregisteret (SSR)

Då loven vart sett i verk, vart det oppretta eit sentralt stadnamnregister ved Statens kartverk. Alle namnevedtak skal meldast inn til registeret av det organet som gjer vedtaket. For at Kartverket skulle få dekt nokre av utgiftene til informasjon (i tydinga marknadsføring av registeret), uttak og distribusjon frå Sentralt stadnamnregister, foreslo departementet å innføre gebyr for utskrifter, kopiar eller direkte tilknytning til registeret.

Fleire høyringsinstansar har reagert negativt på dette forslaget.

I siste ledd i § 12 er det teke inn ein heimel for at departementet i forskrift kan gi reglar om betaling for informasjon frå registeret.

1.11 Forholdet til internasjonale konvensjonar

Internasjonale konvensjonar er særleg relevante i forholdet til dei nasjonale minoritetsspråka.

Kommunal- og regionaldepartementet ber om at det blir teke inn eit tillegg i forslag til stadnamnloven § 1 om at lova skal særskilt sikre hensynet til samiske og kvenske stadnamn i henhold til nasjonalt lovverk og internasjonale forpliktelser.

Kultur- og kyrkjedepartementet er samd med Kommunal- og regionaldepartementet i at samiske og kvenske stadnamn treng eit særleg vern og eit incitament til å ta vare på og nytte dessa namna i samsvar med regelverket. Dette vil også gjelde skogfinske stadnamn. I andre ledd i § 1 i loven er det derfor teke inn ei føresegn som legg vekt på det ansvaret det offentlege har for slike namn.

2. MERKNADER FRÅ KOMITEEN

Komiteen, medlemene frå Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Trond Giske og Torny Pedersen, frå Høgre, Afshan Rafiq, leiaren Sonja Irene Sjøli og Ole-

mic Thommessen, frå Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, frå Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Berge og May Hansen, frå Kristeleg Folkeparti, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke, og frå Senterpartiet, Eli Sollied Øveraas, viser til proposisjonen der departementet legg fram forslag til lov om endringar i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn.

Komiteen viser til at bakgrunnen for endringsforslaga er at gjeldande lov har vist seg å vere uklar og lite formålstenleg på enkelte punkt, tidkrevjande å praktisere og at det har mangla ein del viktige føresegner. Evalueringar og høyringsrundar har vist at det er brei semje blant kommunar, fylkeskommunar, departement og andre institusjonar om at ein ønskjer ei forenkling av regelverket knytt til stadnamn. Komiteen har merka seg dette og sluttar seg difor til intensjonane i proposisjonen om å få til ei forenkling og forbetring av stadnamnloven.

Generelle problemstillingar

Komiteen vil understreke kor viktig det er å ta vare på den delen av kulturarven som stadnamna utgjer, ikkje berre som grunnlagsmateriale for kultur- og busetjingshistorisk gransking, men også ved å gi stadnamn ein formålstenleg skrivemåte på kart, skilt, i register og i andre offentlege samanhengar.

Komiteen viser til at opp gjennom åra har det vore mykje diskusjon om skrivemåten av stadnamn i offentlig bruk. Avhengig av korleis ein vektlegger eigenskapane knytt til skriftformene, har synspunkta variert frå ønsket om ein mest mogeleg dialekt nær skrivemåte til skrivemåtar som ligg nær opp til skriftspråket.

Innsamling av stadnamn

Komiteen er kjent med at det gjennom åra er samla inn mange stadnamn, men at det ikkje finst noka oversikt over desse samlingane. Før behovet for innsamling kan vurderast, trengst det ei oversikt over dei stadnamna som alt er samla inn. Komiteen er samd med departementet i at det bør vurderast om det nye kompetansesenteret for norsk språk kan koordinere oppgåvene med å greie ut behovet for innsamling og organisering av stadnamnarbeidet.

Bunden eller ubunden form

Komiteen har registrert at spørsmålet om bruk av bunden eller ubunden form har fått stor merksemd. Frå stadnamnloven tok til å gjelde, har om lag 25 pst. av klagesakene dreia seg om val av bunden eller ubunden form. I gjeldande forskrift er det fastsett at grammatisk kjønn, eintals- eller fleirtalsform og bunden eller ubunden form som hovudregel skal rette seg etter målføret.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Sosialistisk Venstreparti, har merka seg at denne regelen har vore praktisert svært strengt, og er samd med departementet i at ei oppmjuking av regelverket på dette punktet vil kunne spare systemet for mange klagesaker som ikkje er viktige for namneverket. Fleirtalet sluttar seg vidare til følgjande presisering i proposisjonen: Bunden form skal gjennomførast i alle naturnamn dersom den bundne forma er i levande bruk i talemålet. Bunden eller ubunden form kan nyttast i gards- og bruksnamn, tettstadsnamn, administrasjonsnamn og kommunikasjonsnamn. Bunden form skal nyttast dersom ho er i levande bruk i talemålet i dag. Den ubundne forma skal nyttast dersom ho er i levande bruk i dag, og dessutan er godt innarbeidd i skrift. Dersom det er vakling i bruken og lokal usemje, skal fråsegna frå eigaren for namn på privat eigedom, eller frå kommunen og andre med uttalerett for andre namn tilleggjast stor vekt.

Finsk og kvensk

Komiteen er samd med departementet i at dei skogfinske stadnamna ikkje skal følgje finske rettskrivingsprinsipp og i at det ikkje vert lagt opp til endringar i den praksis som hittil har vore følgt, dvs. at desse namna kan tilpassast norske rettskrivingsprinsipp.

Formål og verkeområde

Komiteen er samd med departementet i at det bør takast inn ein formålsparagraf i lova som skal regulere både formålet med lova, verkeområdet og reglar for når lova gjeld. Komiteen meiner dette vil kunne hjelpe brukarane til betre å forstå kva det skal leggjast vekt på i saksbehandlingen.

Komiteen er vidare samd med departementet i at det geografiske verkeområdet for lova ikkje skal endrast.

Reglar om namnevern og namnsetjing

Komiteen støttar forslaget til nye reglar for namnevern og namnsetjing. Komiteen viser til at formålet med dei nye reglane er å ta vare på eksisterande namnetradisjonar og samtidig sikre at gamle namn ikkje urettmessig blir brukte i kommersiell verksemd. Komiteen har merka seg at dette er eit samrøystes ønske frå det namnefaglege miljøet.

Reglar om skrivemåten

Komiteen viser til at departementet i § 4 foreslår at det ved fastsetjing av skrivemåten skal takast utgangspunkt i "den lokale talemålsforma" av namnet og ikkje som no, "den nedervde lokale uttalen". Vidare blir det foreslått at skrivemåten for namnet i primærfunksjonen skal vere retningsgivande for skri-

vemåten i de andre funksjonane når namnet er brukt om fleire namneobjekt på same staden.

Komiteen meiner ein må halde på "nedervd lokal uttale" som normeringsgrunnlag for skrivemåten, og går imot endringsforslaget frå Regjeringa på dette punktet. Medan det er relativt uproblematisk å normere namn etter "nedervd lokal uttale", vil formuleringa "den lokale talemålsforma" opne opp for ei rad tolkingar. Påstand vil stå mot påstand, og det vil truleg opne for fleire konflikhtar. Komiteen meiner formuleringa "nedervd lokal uttale" tek større omsyn til stadnamn som verneverdige kulturminne enn det som er tilfelle med "den lokale talemålsforma". Den nedervde dialektuttalen ber òg i seg tradisjonar og minne som i sterkare grad gir ein historisk identitet. "Nedervd lokal uttale" er dessutan ein innarbeidd og eintydig term i stadnamngranskning og -normering.

Komiteen fremjar følgjande framlegg:

"§ 4 første punkt skal lyde:

Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i *den nedervde lokale uttalen*."

Saksbehandlingsreglar for fastsetjing av skrivemåte

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Sosialistisk Venstreparti, merkar seg forslaga frå departementet når det gjeld sakbehandlingsreglar for fastsetjing av skrivemåte. Talet på vedtaksorgan blir etter dette redusert til kommune, fylkeskommune, Statens kartverk og dei som etter lov eller forskrift skal fastsetje skriftformer. Kommunane skal fastsetje skrivemåte for namn på tettstader, grender, bydelar, gater, vegar, bustadfelt mv. og namn som skal brukast som offisiell adresse. Fylkeskommunen gjer vedtak om skrivemåte for namn på fylkeskommunale anlegg, medan Statens kartverk skal gjere vedtak om skrivemåten for andre stadnamn dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift, og for alle namn i statleg samanheng. Flertallet meiner dette vil kunne føre til forenkling og betre samordning og støttar forslaga.

Flertallet merkar seg innvendingane som har kome mot at synspunkta til eigar/festar ifølgje forslaget til § 6 skal tillegast særleg vekt ved normering av stadnamn. Flertallet har forståing for innvendinga fordi det er viktig med vern av stadnamn som kulturminne og felleseige. Dette har samfunnet både rett og plikt til å ta vare på. Samtidig er namn på privat eigedom ikkje berre offentleg felleseige, men noko som ofte er svært viktig for eigaren og slekta hans, personleg så vel som kulturelt. Fleirtalet meiner kulturminneomsynet er ivareteke i og med at det er teke atterhald om at skrivemåten skal ligge innanfor

regelverket og støttar Regjeringa sitt forslag på dette punktet.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti går mot endringa i § 6 i lovframlegget og går inn for at reglane i § 7 i lova framleis skal gjelde:

"§ 7. Nærmare om saksbehandlinga

Eigar eller, dersom eigedommen er festa bort, festar har rett til å uttale seg i saker som gjeld bruksnamn. Kommunane har rett til å uttale seg før det blir gjort vedtak om skrivemåten av stadnamn i kommunen. Fylkeskommunane har rett til å uttale seg i saker som gjeld område som femner om meir enn ein kommune. Lokale organisasjonar har rett til å uttale seg i saker som gjeld stadnamn organisasjonen har særleg ei tilknytning til.

Dei som har rett til å uttale seg i saka, skal få varsel når saka blir teken opp. Dei skal få kopi av tilrådinga frå stadnamnkonsulentane, og dei har rett til å få sjå fråsegner frå dei andre partane. Dei skal få melding om vedtaket i saka.

Det organet som gjer vedtak etter § 6 andre til fjerde ledd, skal på førehand leggje saka fram for stadnamnkonsulentane. Når vedtaksorganet krev det, eller når stadnamnkonsulentane finn det nødvendig, skal stadnamnkonsulentane gi tilråding om skrivemåten.

Alle kan få innsyn i tilrådinga frå stadnamnkonsulentane.

Når vedtaket skal gjerast av slike organ som er nemnde i § 6 tredje og fjerde ledd, skal stadnamnkonsulentane sende saka til vedkommande kommune til fråsegn. Kommunane skal også syte for varsling om at saka er teken opp, til eigar eller festar i saker som gjeld bruksnamn, og til lokale organisasjonar i saker dei har særleg tilknytning til. Kommunen skal samordne innhenting og utsending av fråsegner og gi melding om at det er gjort vedtak.

Med mindre anna er fastsett i lov eller i medhald av lov, gjeld reglane i forvaltningslova kapittel IV, V og VIII ikkje for saker etter stadnamnlova."

Gjenopptaking

Komiteen viser til at gjeldande regelverk ikkje har føresegn om gjenopptaking av saker. Komiteen er samd med departementet i at det bør takast inn ein slik regel for å gi enklare tilgang til ny behandling av ei sak dersom det kjem fram nye opplysningar som vil kunne påverke vedtaket.

Reglar om bruk av stadnamn

Komiteen har merka seg at mange offentlege organ ikkje tek i bruk dei fastsette skriftformene. Komiteen støttar derfor forslaget til ny § 9 der det er teke inn ei føresegn om at alle organ for stat, fylkeskommune, kommune og selskap som det offentlege eig fullt ut, av eige tiltak skal ta i bruk fastsette skriftformer.

Komiteen støttar òg endringsforslaget knytt til dei særlege reglane for samiske og kvenske namn, der det i forslaget heiter at samiske og kvenske namn skal brukast av det offentlege dersom dei er nytta av folk som bur fast på staden, eller har næringsmessig tilknytning til han.

Reglar om klage

Komiteen støttar forslaga frå departementet om at klageretten i tillegg til eigar/festar og det offentlege også skal omfatte lokale organisasjonar med særleg tilknytning til stadnamnet.

Andre problemstillingar

Komiteen har merka seg at det i forslaget til § 12 tas inn ein heimel for at departementet i forskrift kan gi reglar om betaling for informasjon frå det sentrale stadnamnregisteret ved Statens kartverk.

Komiteen støtter ikkje forslaget om at ein kan bli nøydd til å måtte betale for informasjon frå Sentralt stadnamnregister. Komiteen viser til at registeret er offentleg og meiner av den grunn at gratisprinsippet skal gjelde. Komiteen meiner følgjelig at opplysningar frå registeret skal vere gratis for brukarane.

Komiteen gjer framlegg om at siste ledd i forslaget til § 12 strykes og at § 12 skal lyde:

"§ 12 Stadnamnregister

Det skal *førast* eit sentralt stadnamnregister.

Alle skriftformer som er endeleg fastsette, skal meldast til stadnamnregisteret av det organet som har gjort vedtaket.

Opplysningane i registeret er offentlege."

Forholdet til internasjonale konvensjonar

Komiteens fleirtal, alle unnateke medlemene frå Fremskrittspartiet, er samd med departementet i at samiske, kvenske og skogfinske stadnamn treng eit særleg vern og eit incitament til å vare på og nytte desse namna i samsvar med regelverket. Fleirtalet støttar derfor at det i § 1 blir foreslått tatt inn ei føresegn som legg vekt på det ansvaret det offentlege har for slike namn.

3. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen viser til merknadane og til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjere slikt

vedtak til lov

om endringar i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn m.m.

I

I lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn vert det gjort følgjande endringar:

§ 1 skal lyde:

§ 1 *Formål og verkeområde*

Formålet med denne lova er å ta vare på stadnamn som kulturminne, gi dei ei skriftform som er praktisk og tenleg, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna.

Lova skal sikre omsynet til samiske og kvenske stadnamn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtalar og konvensjonar.

Lova gjeld når organ for stat, fylkeskommune og kommune skal fastsetje stadnamn eller skrivemåten av dei, eller bruke dei i tenesta. Lova gjeld også bruk av stadnamn i selskap som det offentlege eig fullt ut og i læremiddel som skal brukast i skolen. Departementet kan i særskilte tilfelle gi forskrift om at lova skal gjelde når selskap som det offentlege ikkje eig fullt ut, skal bruke stadnamn.

Lova gjeld ikkje for Svalbard, Jan Mayen og dei norske bilanda, den norske kontinentalsokkelen og Noregs økonomiske sone.

§ 2 skal lyde:

§ 2 *Definisjonar*

I denne lova tyder:

- a) stadnamn, namn på geografiske punkt, liner og område som kan kartfestast
- b) *gardsnamn*, namnet på heile det gardsområdet som eitt eller fleire gardsnummer er knytte til
- c) *bruksnamn*, namn på eigedom med eitt eller fleire bruksnummer eller festenummer under eit gardsnummer
- d) *nedervd stadnamn*, stadnamn som munnleg eller skriftleg er overlevert frå tidlegare generasjonar
- e) *lokal talemålsform*, den uttaleforma som er i allmenn bruk av folk som har tradisjonell tilknytning til staden, gjennom busetjing eller årvisse næringsverksemd
- f) *rettskrivingsprinsipp*, allmenne reglar for korleis lydar og lydkombinasjonar skal givast att i skrift

§ 3 skal lyde:

§ 3 Namnevern og namnsetjing

Eit stadnamn kan som hovudregel ikkje takast i bruk på ein stad der det tradisjonelt ikkje høyrer heime, når det

- a) *er i bruk som etternamn og er verna, eller*
- b) *på annan måte er eit særlege namn, eller*
- c) *av andre grunnar bør vernast*

Eit nedervd stadnamn kan ikkje bytast ut med eit namn utan tradisjon på staden dersom ikkje særlege grunnar talar for det.

§ 4 skal lyde:

§ 4 Reglar om skrivemåten

Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i *den nedervde lokale uttalen*. Skrivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp for norsk og samisk. For *kvenske* stadnamn skal skrivemåten følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp i finsk. *Finske stadnamn på Austlandet kan tilpassast norske rettskrivingsprinsipp.*

Når same namnet er brukt om ulike namneobjekt på same staden, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten i dei andre funksjonane. To eller fleire skriftformer av same namn på same namneobjekt kan fastsettast som sidestilte dersom eitt eller fleire av desse vilkåra er oppfylte:

- a) *det finst fleire uttalevariantar av namnet fordi lokaliteten har stor geografisk utbreiing, eller ligg i eit dialektalt eller administrativt grenseområde*
- b) *to eller fleire skriftformer av namnet er vel innarbeidde*
- c) *det er sterk lokal interesse for to eller fleire av formene*

§ 5 skal lyde:

§ 5 Fastsetjing av skrivemåten

Saker om skrivemåten av stadnamn kan takast opp av

- a) *offentleg organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd,*
- b) *eigar eller festar når bruksnamnet kjem inn under § 8 andre ledd,*
- c) *lokal organisasjon med særleg tilknytning til eit stadnamn,*
- d) *stadnamnkonsulentane når det gjeld stadnamn i deira område.*

Kommunen gjer vedtak om skrivemåten av offisiell adresse og av namn på tettstader, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, anlegg o.l. Fylkeskommunen gjer vedtak om skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.

Statens kartverk gjer vedtak om skrivemåten av andre stadnamn *dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift. Det kan gjerast samlevedtak for skriftforma av eit namneledd innanfor same administrative område.*

Er det tvil om kven som etter desse reglane skal fastsetje skrivemåten av eit stadnamn, kan spørsmålet leggjast fram for departementet til avgjerd.

§ 6 skal lyde:

§ 6 Nærmare om saksbehandlinga

Når ei namnesak er teken opp med vedtaksorganet, skal saka gjerast kjend for dei som har rett til å uttale seg. Eigiar eller festar har rett til å uttale seg i saker som gjeld bruksnamn. Eigiar eller festar har òg rett til å uttale seg i saker som gjeld gardsnamn, når skrivemåten av gardsnamnet skal vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamnet. Synspunkta til eigaren skal tilleggjast særskild vekt. Kommunane har rett til å uttale seg når vedtaket skal gjerast av andre organ enn kommunen sjølv. Fylkeskommunane har rett til å uttale seg i saker som gjeld område som femner om meir enn ein kommune. Lokale organisasjonar har rett til å uttale seg i saker som gjeld stadnamn organisasjonen har ei særleg tilknytning til. Før vedtak om skrivemåte blir gjort, skal namnekon-sulentane gi tilråding om skrivemåten.

Saker som gjeld gards- og bruksnamn, skal eigiar eller festar få tilsendt direkte. Saker som gjeld samiske eller kvenske stadnamn, skal dessutan sendast til lokale organisasjonar med særleg tilknytning til saka. I tillegg skal saka kunngjerast i minst to aviser som er alminneleg lesne på staden, eller gjerast kjend på annan høveleg måte. Saker som gjeld andre namn, skal kunngjerast på same måten.

Namnesak må reisast samtidig for parallellnamn på norsk, samisk og kvensk. Med mindre anna er fastsett i lov eller i medhald av lov, gjeld reglane i forvaltningsloven kapittel IV, V og VIII ikkje for saker etter lova her.

§ 7 skal lyde:

§ 7 Gjenopptaking

Ei sak kan takast opp av dei som er nemnde i § 5 bokstav a til d, dersom det kjem til nye opplysningar. Nytt vedtak skal gjerast etter reglane i denne lova.

§ 8 skal lyde:

§ 8 Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn

Eigiar eller festar kan fastsetje namn på eige bruk. Eigiar eller festar har likevel ikkje rett til å endre eller byte ut bruksnamn som kjem inn under andre ledd, dersom ikkje særlege grunnar talar for det.

Skrivemåten av gardsnamn og bruksnamn som språkleg og geografisk fell saman med nedervde

stadnamn, eller med andre stadnamn som etter reglane i denne lova eller i andre lover og forskrifter skal brukast av det offentlege, skal fastsetjast etter reglane i §§ 4 til 6.

Vedtak om skrivemåten av gardsnamn skal som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamn som er identisk med gardsnamnet, eller der gardsnamnet går inn som ein del av bruksnamnet.

For andre bruksnamn fastset eigar eller festar skrivemåten.

§ 9 skal lyde:

§ 9 Bruk av stadnamn

Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.

Samiske og kvenske stadnamn som blir nytta blant folk som bur fast på eller har næringsmessig tilknytning til staden, skal til vanleg brukast av det offentlege t.d. på kart, skilt, i register saman med eventuelt norsk namn.

Offentlege organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd, skal halde fram med å bruke dei skriftformene som er i bruk av det offentlege når lova blir sett i verk, til det eventuelt blir gjort endringsvedtak.

§ 10 skal lyde:

§ 10 Klage

Vedtak etter denne lova kan påklagast av dei som etter § 5 første ledd bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stadnamn. Offentleg organ har berre klagerett i saker som gjeld namn dei skal bruke i tenesta. Klageretten gjeld også vedtak gjorde av kommunar og fylkeskommunar. Klage skal grunngivast. Vedtak gjorde av Kongen og Stortinget kan ikkje påklagast. Feilbruk eller manglande bruk av stadnamn etter § 9 kan påklagast til overordna departement. Klage over manglande vedtak kan påklagast til klagenemnda.

Klager på andre vedtak enn dei som er gjorde av eit departement, skal behandlast av ei klagenemnd oppnemnd av Kongen. I klagesaker av prinsipiell karakter kan klagenemnda gi Norsk språkråd, Sametinget og departementet høve til å uttale seg.

Departement som gjer vedtak om skrivemåte, har plikt til å ta saka opp til ny avgjerd etter klage. Departementet skal i slike saker innhente tilråding frå klagenemnda.

tementet skal i slike saker innhente tilråding frå klagenemnda.

For førebuinga av ei klagesak gjeld saksbehandlingsreglane i § 6 tilsvarande. Elles gjeld reglane i forvaltningsloven kapittel VI.

§ 11 skal lyde:

§ 11 Stadnamnkonsulentar

Departementet oppnemner stadnamnkonsulentar for norske og kvenske stadnamn. Sametinget oppnemner stadnamnkonsulentar for samiske stadnamn.

Namnekonsulentane skal gi rettleiing og råd om skrivemåten av stadnamn.

§ 12 skal lyde:

§ 12 Stadnamnregister

Det skal først eit sentralt stadnamnregister.

Alle skriftformer som er endeleg fastsette, skal meldast til stadnamnregisteret av det organet som har gjort vedtaket.

Opplysningane i registeret er offentlege.

§ 13 skal lyde:

§ 13 Forskrift og unntak

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av lova.

Når særlege grunner talar for det, kan departementet i enkelttilfelle gjere unntak frå reglane i lova og forskrifta.

Noverande § 13 blir ny § 14.

II

I lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn skal § 4 nr. 8 lyde:

navn på et gårdsbruk som vedkommende eller en av dennes foreldre eier og har eid i minst 10 år, eller som vedkommende eller en av foreldrene bruker og har brukt i minst 20 år eller har brukt i minst 10 år og har en bruksrett til som er fastsatt for en av foreldrenes eller vedkommendes livstid. Dette gjelder ikke dersom navnet på gårdsbruket er valgt etter 1. januar 1947 og strider mot lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn § 3 bokstav a.

III

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 18. februar 2005

Sonja Irene Sjøli

leiar

Eli Sollid Øveraas

ordførar